

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/163
Toplantı Tarihi/Sayısı : 1.6.2022/15
Karar Numarası : 2022/326
Başvuran : A.K
Başvuran Vekili : --
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın yabancı olduğu için ayrımcılık ve hak ihlallerine maruz kaldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME

2. Başvuran tarafından gönderilen ve Kurumumuz tarafından 07.02.2022 tarih ve 163 sayılı ile kayda alınan başvuru dilekçesinde özetle;

a. Televizyon, radyo, süreli ve süresiz yayınlardan kendi dilinde faydalanamadığı, kendi dilinde mektuplaşamadığı,

b. Yabancı olduğu için ayrımcılığa maruz kaldığı, dilekçelerinin çıkış yapmadığı, Kurum İdaresi'yle sorunları hakkında bile konuşamadıkları, Kurum İkinci Müdürü'nün kendisine aşağılayıcı sözler sarf ettiği, laf yememek için telefonla görüşmeden bile yararlanmak istemediği, psikolojik sorunlar yaşadığı ve gördüğü muameleden dolayı ölüm orucuna başladığı, İdare'nin başvurana ait olup gönderilmeyen dilekçeleri ilgili yerlere göndererek ölüm orucuna son verilmesini sağladığı,

c. Ziyaretçisi saat 09:00'da gelmesine rağmen akşam 16:00'ya kadar bekletilerek görüştürüldüğü,

ç. Yabancılar için ayrı bir koğuştan istedikleri halde yabancı koğuştan açılmadığı, yabancıların ikişerli gruplar olarak ayrı koğuştan dağıtıldığı iddia edilmekte ve gereğinin yapılması talep edilmektedir.

3. Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen 21.02.2022 tarihli ve ... sayılı yazılı görüşte ise özetle;

a. Mahpuslar arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, milli veya sosyal köken ve siyasi veya diğer düşünceleri, ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılmadan ve kimseye ayrıcalık tanınmadan mevzuat hükümleri uygulandığı, başvuranın iddialarının asılsız ve gerçeklikten uzak olduğu,

b. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62'nci maddesi kapsamında; mahpusların, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip oldukları, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı" başlıklı 77'nci maddesi kapsamında; mahpusun mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında, nüfus kaydında belirtilen doğum günlerine dışarıdan gönderilen ve Kurum güvenliği için tehlikeli olmayan, ziyaretçi tarafından verilen, posta veya kargo yoluyla gönderilen kitap veya giyim eşyasını

hediye olarak kabul edebileceği, ekte teslim ve teslim tutanağının da yer aldığı 3 adet kendi dilinde yazılmış kitabın başvurana teslim edildiği, bununla beraber ücretinin emanet para hesabından karşılanması koşuluyla dış kantin yoluyla da istenilen kitapların alınabildiği, Espiye İlçe Halk Kütüphanesinden mahpusların faydalanabildiği,

c. Kurum merkezi yayın sisteminde 23 kanal mevcut olduğu, Kurumda 30 yabancı ülkeden mahpus bulunduğu, herkese kendi dilinde televizyon verme imkanı mümkün olmasa da yabancı kanal olarak ... ve yabancı müzik kanalı ... kanallarının yer aldığı,

ç. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmelik'in "Aile fertleri, akrabalar ve yakınları tarafından ziyaret" başlıklı 27'nci maddesi kapsamında; yabancı mahpus için ziyaret hakkının kullanılmasının ilgili belgeler ile Cumhuriyet başsavcılıklarına başvurulması ve başsavcılıklarca uygun görülmesi halinde mümkün olduğu, ziyaret onay yazısı ekte yer alan, 24.12.2021'de gelen ziyaretçinin Giresun Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmadığı için ilgili Başsavcılığa yönlendirildiği ve gerekli izni aldıktan sonra ziyaretin gerçekleştirildiği, ziyaret saatinin başvuranın belirttiği gibi 16:00 değil, 14:00 olduğu, başvuranın Kurumda kaldığı süre içerisinde 2 defa konsolos görüşü, 1 defa normal ziyaretçi görüşü olmak üzere 3 ziyaret gerçekleştirdiği beyan edilmektedir.

4. Başvuranın, muhatabın cevabi yazısına ilişkin 25.03.2022 tarih ve 7169 Kurum sayısıyla kayda alınan yazılı görüşünde ise özetle;

a. Kurumumuza iletilen kitap teslim ve teslim tutanağında yer alan 12.02.2022 tarihinin doğru olmadığı, kitapların kendisine ölüm orucuna başladığı gün olan 27.01.2022'de teslim edildiği,

b. Cezaevinin, kötü muamele ve ayrımcılık yapılmadığına dair verdiği cevabın dayanağı olmadığı ve resmi bir yazı diliyle iddiayı yalanlama yoluna gidildiği,

c. Ziyaretçisinin geldiği gün koğuştaki arama yapıldığı ve ziyaretin 15:30-16:00 arası gerçekleştiğinin kamera görüntülerinden anlaşılacağı,

ç. Cezaevinde kendisi gibi 50-55 Rusça bilen mahkum bulunduğu, kendilerine koğuştaki açılmasının ve ücreti koğuştaki kalanlarca karşılanmak üzere izlemek istedikleri yayınların bağlanması mahkumiyet koşullarını rahatlatacağı iddia edilmekte, gereğinin yapılması talep edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarına göre; "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*", "*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*"

6. 29.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" başlıklı 61'inci maddesine göre; "*Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur. Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir. Ayrıca, hükümlüler kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı kütüphanelerde bulunan ve 62 nci maddedeki şartları taşıyan yayınlardan yararlandırılabilir.*" Aynı Kanun'un "Sürelili veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62'nci maddesine göre; "*Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelili ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.*"

7. 29.03.2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Dışarıdan gönderilen

hediyeleri kabul etme hakkı” başlıklı 77’nci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine göre; “*Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir.*”

8. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlülerin radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı” başlıklı 67’nci maddesine göre; “*Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır.*”

9. 17.06.2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik’in “Ziyaret edebilecek kişiler” başlıklı 9’uncu maddesine göre; “*Hükümlü ve tutuklular; eşi, anne, babası, büyükanne ve büyükbabası, çocuğu, torunu, kardeşi, gelini, damadı, kayınbiraderi, baldızı, yengesi, eniştesi, görümcesi, kayınvalidesi, kayınpederi, kayınvalidesinin annesi ve babası, kayınpederinin anne ve babası, eşinin başkasından olma çocuğu, büyükanne ve büyük babasının anne ve babaları, torun çocuğu, kardeş çocuğu, eşi, amcası, halası, dayısı, teyzesi ve bunların eşleri ile vasisi ve kayyımıyla görüşebilir. Hükümlü ve tutuklular, birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan üç ziyaretçisinin adı ve soyadı ile bilmesi hâlinde adresini bildirir.*” “Aile fertleri, akrabalar ve yakınları tarafından ziyaret” başlıklı 27’nci maddesine göre; “*Yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklular 9 uncu maddede sayılan kişiler tarafından ziyaret edilebilir. Ziyaret hakkının kullanılması, ziyarete esas bağı gösteren belgeler ile önceden Cumhuriyet başsavcılıklarına başvurulması ve bu belgelerin Cumhuriyet başsavcılıklarınca uygun görülmesi halinde mümkündür... Yukarıdaki fıkralar dışında kalan kişiler; adli suçlardan hükümlü veya tutuklu yabancı uyrukluları Cumhuriyet başsavcılığının ... izni ile ziyaret edebilir.*”

10. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

11. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Ön incelemenin yapılması” başlıklı 48’inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuruların, “*inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulması*” gerekmektedir.

12. Mezkûr Yönetmelik’in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67’nci maddesine göre; “*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda; başvuranın iddiaları, Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz

Kurumu Müdürlüğünün yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

14. Başvuran; yabancı uyruklu olduğu için ayrımcılığa maruz kaldığını, Kurum İkinci Müdürü'nün kendisine aşağılayıcı sözler sarf ettiğini, dilekçelerinin çıkış yapmadığını iddia etmiştir. AİHM, bir iddianın kanıtlanması hususunda yeterli ölçüde sağlam, kesin ve aralarında çelişki olmayan çıkarımların ve aynı derecede çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasını aramıştır (*İrlanda-Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, K.T.: 20.03.2018, §161*). Başvuranın dilekçesinin tarafımıza ulaşması, dilekçelerinin çıkış yaptığına dair bir karine oluşturmakla beraber; yabancı olduğu için ayrımcılığa ve aşağılayıcı sözlere maruz kaldığı iddiasının ispatına veya aksinin ispatına elverişli bir delil bulunmadığından ve Kurumumuz tarafından tespit edilmesi mümkün olmadığından iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesine göre kabul edilemez bulunması gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Başvuran; televizyon, radyo, süreli ve süresiz yayınlardan kendi dilinde faydalanmadığını, Kurumumuza iletilen kitap teslim ve teslim tutanağında yer alan 12.02.2022 tarihinin doğru olmadığını, kitapların tarafına ölüm orucuna başladığı gün olan 27.01.2022'de teslim edildiğini iddia etmiştir. 5275 sayılı Kanun kapsamında mahpuslar; kütüphaneden yararlanma, bedelini ödeyerek süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma, kitap veya giyim eşyasını hediye olarak kabul etme hakkına sahiptir. Kargo yoluyla gelen 3 adet Gürcüce kitabın 12.01.2022'de başvurana elden teslim edildiğine dair teslim ve teslim tutanağında başvuranın imzasının bulunduğu, söz konusu imzanın Kurumumuza ilettiği başvuru dilekçelerindeki imzalarla uyduğu, bu nedenle 3 adet Gürcüce kitabı teslim aldığı onayladığı anlaşılmıştır. Bununla beraber, Ceza İnfaz Kurumu İdaresi, kurumda 30 farklı ülkeden mahpus bulunduğunu dile getirmiş olup, her mahpus için ayrı televizyon yayını sağlanamayacağı değerlendirilmiştir.

16. Başvuran, 24.12.2021'de saat 09:00'da gelen ziyaretçisinin 16:00'ya kadar bekletildiğini iddia etmiştir. İddiaya karşılık cezaevi, ziyaretçinin önceden Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmadığını ve ziyaret için gerekli onayı almak üzere Başsavcılığa yönlendirildiğini beyan etmiş; Başsavcılığın, başvuranın ziyaretçisine ait 24.12.2021 tarihli görüş izni verilmesine dair yazısını tarafımıza yollamıştır. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in "Aile fertleri, akrabalar ve yakınları tarafından ziyaret" başlıklı 27'nci maddesinde; yabancı uyruklu hükümlü ve tutuklular için ziyaret hakkının kullanılmasının, ziyarete esas bağı gösteren belgeler ile önceden Cumhuriyet başsavcılığına başvurulması gerektiği düzenlenmiş olup, Cumhuriyet başsavcılığına ziyaretin gerçekleşeceği tarih olan 24.12.2021'de başvurulması, ziyaretin 09:00'da gerçekleşme ihtimali olmadığını göstermektedir.

17. 29.12.2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 19'uncu maddesine göre; "*Hükümlüler, buldukları veya gönderildikleri ceza infaz kurumlarında; a)İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler, b)Zihinsel ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler, c)Tehlike hâli taşıyanlar, ç)Terör suçluları, d)Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, e)Gözlem sürecinin devamına karar verilenler, gibi gruplara ayrılırlar.*" "Hükümlülük sürelerine ve suç çeşitlerine göre gruplandırma" başlıklı 21'inci maddesine göre ise; "*19 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen gruplara ayrılan hükümlüler; a) Hükümlülük süreleri ve suç çeşitlerine göre; 1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, 2) Müebbet hapis cezası, 3) Süreli hapis cezası, b) Süreli hapis cezaları, süreleri itibarıyla; 1) İki yıla kadar, 2) İki yıldan altı yıla kadar, 3) Altı yıldan fazla, c) Suçların çeşitleri itibarıyla; 1) Uluslararası suçlar, 2) Kişilere karşı suçlar, 3) Cinsel*

dokunulmazlığa karşı suçlar, 4) Toplumla karşı suçlar, 5) Millete ve devlete karşı suçlar, olarak gruplandırılmaya tabi tutulur”

18. Başvuran; yabancılar için ayrı koğuş açılmasını istemelerine rağmen, İdare'nin bu talebi yerine getirmediğini iddia etmiştir. Yukarıda geçen maddeler kapsamında mahpuslar koğuşlara yerleştirilirken; suç ve suçlu türü, hükmedilen ceza, özel bir infaz rejimine tabi tutulması gerekip gerekmediği, tehlikelilik hali gibi hususlara bakılarak gruplandırılmakta olup, mahpusun yabancı uyruklu olup olmaması önem arz etmemektedir. Dolayısıyla yabancı uyruklu hükümlüler için ayrı bir koğuş açılması zorunluluğu bulunmamakla beraber, gruplandırılırken mahpusların yabancılık durumlarına bakılmamasının kötü muamele kapsamına girmeyeceği değerlendirilmiştir.

19. AYM'ye göre; *“Tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların tutuklu ve hükümlüler için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında da değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır.”* (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, 2013/583, 10/12/2014, § 73) Başvuranın yabancılar için ayrı bir koğuş açılması talebinin kabul edilmemesi, istediği her yayına ulaşamaması iddialarının yanı sıra, ziyaretçisinin Cumhuriyet başsavcılığından gerekli izin belgelerini alması gerekmesinin; cezaevlerinin işlevi ve amacı kapsamında kişinin ceza infaz kurumunda kalmasının doğal neticeleri arasında olduğu, başvuranın hiçbir kısıtlama olmaksızın gündelik hayatını cezaevinde de sürdüremeyeceği, açıklanan sebeplerle kötü muamele yasağının ihlal edilmediği anlaşılmıştır.

20. *“...Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucu tarafından ileri sürülen somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi ve bu kapsamda önlemlerin şiddeti, süresi, amacı ve bireyler için sonuçlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini de kabul etmiştir. Dolayısıyla her başvuruda somut olayın özel koşulları, alınan tedbirin niteliği ve süresi, amacı ve söz konusu kişi üzerindeki etkisi değerlendirilmelidir.”* (Sancer Ekim, B. No: 2018/27690, 7/4/2021, § 32).

21. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirilmekle birlikte somut olayın özel koşulları, alınan tedbirlerin niteliği ve süresi, amacı ve söz konusu kişi üzerindeki etkisi birlikte değerlendirildiğinde; iddiaya esas uygulamaların demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olduğu, somut olayın asgari ağırlık eşliğini aşan bir muamele olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı ve bu sebeple ceza infaz kurumu tarafından 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

- 1.** Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,
- 2.** Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
- 3.** Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 01.06.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ

Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE

Üye